

A búza és a kukorica termesztése, kereskedelme és felhasználása a világon

Tartalom

- [A világ gabonatermésének hattizedét a búza és a kukorica tette ki ..... 1](#)
- [Jelentős áremelkedés volt az elmúlt években ..... 1](#)
- [Az Egyesült Államok és Kína a legnagyobb termelők ..... 2](#)
- [A búza a legjelentősebb exportált agrártermék ..... 3](#)
- [A kukorica a takarmányozásban, a búza az élelmezésben a legfontosabb ..... 4](#)

A világ gabonatermésének hattizedét a búza és a kukorica tette ki

A búza és a kukorica együttesen a gabonafélék globális termésmennyiségének 60%-át adják, termésük alakulása ezért létfontosságú az emberiség élelmezése szempontjából. Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezetének, a FAO-nak 2012-re vonatkozó végleges adatai szerint a világ kukoricatermése 872,8 millió, a búzáé pedig 671,5 millió tonnát tett ki. A kukorica termésmennyisége a cukornádat követően a második, míg a búzáé a negyedik legnagyobb volt az – állati eredetű árucikkeket is magában foglaló – agrártermékek rangsorában. Kizárólag a gabonaféléket tekintve a 2012. évi globális termésmennyiségből a kukorica 34, a hántolatlan rizs 29, a búza pedig 26%-kal részesedett. A termésmennyiség a kukorica és a búza esetében is növekedett az utóbbi években, 2005-höz képest a bővülés 22, illetve 7%-os volt. A termésmennyiség hét év alatt bekövetkezett bővülését a kukorica esetében meghatározóan a termőterület növekedése (21%) okozta, míg a búza vonatkozásában tapasztalt bővülés kizárólag a termésátlag emelkedésének (8%) tulajdonítható.

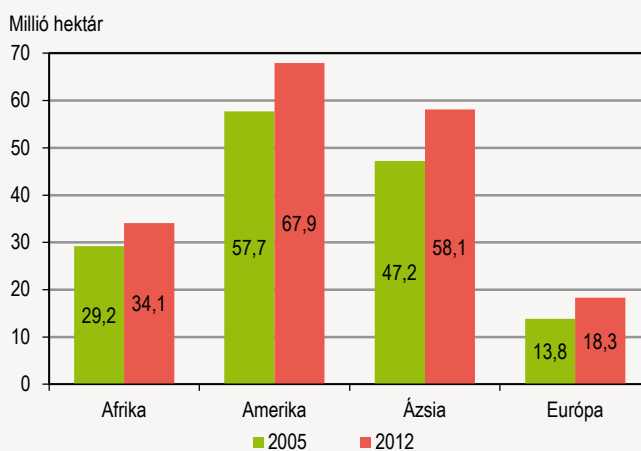
2012-ben 705,1 millió hektáron, Magyarországnál 76-szor nagyobb területen termesztettek gabonaféléket a világon.

Bár a kukorica globális termőterülete (178,6 millió hektár) igen jelentősen, 30,5 millió hektárral nőtt 2005-höz képest, a legnagyobb területen – nemcsak a gabonafélék, hanem az egyéb élelmiszernövények közül is – még mindig búzát termesztettek (217,3 millió hektár).

A termés növelésére szükség is van, hiszen az emberiség népességszámának emelkedésével több táplálékra van szükség. A FAO-nak a gabonafélékre számított nettó termelési indexe azt mutatja, hogy a 2012. évi globális termelés 14%-kal meghaladta a 2004-2006. évek átlagát, egy főre vetítve pedig 4,5%-os növekedés adódik¹. (A Föld népessége 8,7%-kal növekedett 2005 és 2012 között, s az utóbbi évben az emberiség létszáma 7 milliárd 80 millió fő volt.)

A kukorica termőterületének alakulása világrészek szerint

1. ábra

Jelentős áremelkedés volt az elmúlt években

A **termények ára** – az egy főre jutó kínálat növekedése ellenére is – számottevően nőtt a vizsgált hét éves időszakban, ami a keresletnek a kínálatnál nagyobb mértékű növekedését jelzi. Az Egyesült Államokban például a kukorica 2012. évi termelői ára 3,6-szerese, a búzáé pedig 2,3-szerese volt a hét évvel korábbinak, de más országokban is számottevő drágulás következett be. Az áremelkedés nemcsak az emberiség lélekszámának növekedésével, hanem a táplálékforrás-szerkezetében bekövetkezett változással, mint például a húsfogyasztás növekedésével is magyarázható, amit a használatok globális állományában bekövetkezett határozott növekedés is tükröz. A nevelésük során jelentős mennyiségű gabonát elfogyasztó sertésállomány 10, a baromfiállomány 22%-kal nőtt 2005 és 2012 között, az egy főre jutó hústermelés pedig a sertés esetében 7, a baromfinál pedig 18%-kal emelkedett 2005 és 2011 között a világon. A kukoricából ezenkívül élelmiszer-ipari termékeket is készítenek, mint például kukoricakeményítőt, vagy izocukrot; utóbbi termék egy a hagyományos cukornál édesebb és olcsóbban előállítható, folyékony halmazállapotú – és ezért könnyebben kezelhető – édesítőszer.

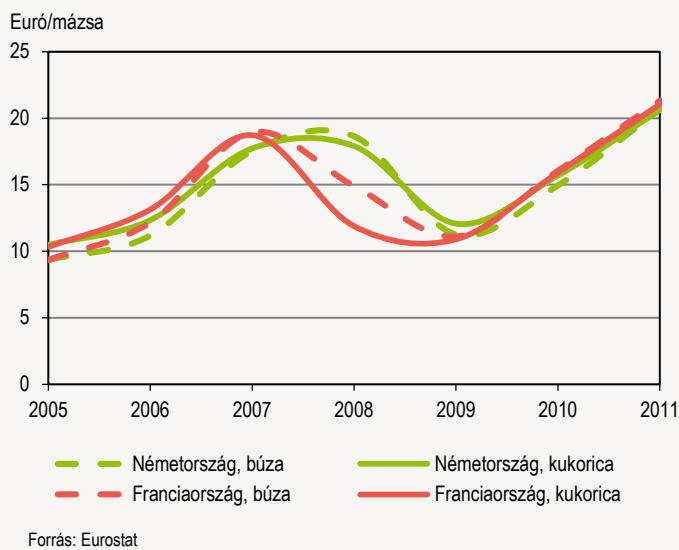
Az áremelkedés további tényezőjét az egyéb, nem élelmezési célú hasznosítás jelenti, amelynek mennyisége a kukoricánál 2005 és 2011 között 79,5 millió tonnáról 186,3 millió tonnára emelkedett. Kukoricából a hagyományos üzemanyagokat helyettesíteni képes etanol készíthető, amelynek globális termelése 2005 és 2011 között 2,5-szeresére, 529 millió hordóra emelkedett. Az OECD mezőgazdasági előrejelzése pedig azt mutatja, hogy a takarmányozási célú gabonafélék² felhasználásából a bioüzemanyag célú hasznosítás fog a legnagyobb mértékben, 21%-kal emelkedni 2013 és 2023 között.

¹ Az egy főre jutó termésmennyiség növekedésével párhuzamosan az alultápláltság száma csökkent a Földön: 2004–2006 átlagában 965 millió, 2011–2013 átlagában 811 millió főt tett ki. A gabonafélék egy főre jutó mennyiségében tapasztalt növekedés azonban nem feltétlenül érinti egyenlően a Föld lakóit, a WHO 2008-ra vonatkozó becslése szerint a 20 évesnél idősebb emberek 35%-a volt túlsúlyos, 11%-uk pedig elhízott, amellyel e fiziológiai jelenség a napjainkban komolyabb egészségügyi rizikófaktort jelent, mint néhány évtizeddel korábban.

² A takarmányozási célú gabonafélék (coarse grains) azok a gabonafélék, amelyek elsősorban takarmányozási célokat szolgálnak, vagy sört készítenek belőlük. A FAO adatai szerint a legfontosabb idetartozó gabonaféle, a kukorica 77%-os aránnyal részesedett a takarmányozási célú gabonafélék 2013. évi világtérmeléséből. A felhasználás célját illetően ugyanakkor jelentős különbségek lehetnek a világ különböző részei között, pl. Mexikóban a kukoricát elsődlegesen emberi fogyasztásra és nem takarmányozási céllal termesztik.

2. ábra

A búza és a kukorica éves átlagos termelői ára Franciaországban és Németországban

Az Egyesült Államok és Kína a legnagyobb termelők

A jelentős áremelkedés meghatározó tényezőnek bizonyult abban, hogy hét év alatt a kukorica globális **termelési értéke** 3,0-szeresére 263,5 milliárd dollárra, a búzáé pedig 2,0-szeresére 186,4 milliárd dollárra nőtt. A búza esetében is számottevő – bár a kukoricáénál kisebb mértékű – drágulás a termények közötti helyettesítési hatásnak tulajdonítható. Mindkét termény hasznosítható élelmezési és takarmányozási célra, így a kukorica kínálatában – az ipari felhasználásnak is betudhatóan – bekövetkezett szűkülés a búza iránti keresletet is megnövelte, ami ez utóbbi terményt is megdrágította.³

Míg a termelés mennyiségét tekintve a kukorica, addig az értéket illetően a hántolatlan rizs a legfontosabb gabonaféle, részesedése 2012-ben 39%-os volt. A rizs a gabonatermés értékéből 10 százalékponttal magasabb arányban részesedik, mint a mennyiségéből, a különbség abból adódik, hogy a rizs drágább, mint a kukorica és a búza. (A rizs termesztéstechnológiája a másik két terményhez képest magasabb termelési költséget idéz elő.) Az értékadatokat tekintve a kukorica részesedése 31, a búzáé 22% volt 2012-ben a gabonafélék 862,5 milliárd dollárt kitevő termeléséből.

A kukorica országokénti termésmennyiségét vizsgálva megállapítható, hogy a növény termelése jelentős részben az Egyesült Államokra és Kínára koncentrálódik, miután e két országban a globális termésmennyiség 55%-a termelt meg 2012-ben.

1. tábla

A világ legjelentősebb kukoricatermelő országai, 2012

Rangsor	Ország	Mennyiség, millió tonna	A mennyiség éves átlagos változása 2005-höz képest, %	Termésátlag, tonna /hektár	Érték, milliárd USA-dollár	Az érték éves átlagos változása 2005-höz képest, %
1.	Egyesült Államok	273,8	-0,4	7,7	77,5	19,5
2.	Kína	205,7	5,7	5,9	78,9	16,9
3.	Brazília	71,1	10,6	5,0	16,1	21,3
4.	India	22,3	6,1	2,6	4,1	11,7
5.	Mexikó	22,1	1,9	3,2	6,7	13,3
6.	Argentína	21,2	0,5	5,7	4,3	17,0
7.	Ukrajna	21,0	16,6	4,8	4,0	35,3
8.	Indonézia	19,4	6,4	4,9	6,8	21,7
9.	Franciaország	15,6	1,9	9,1	4,6	14,6
10.	Kanada	13,1	4,9	9,2	3,4	22,0
	Világ összesen	872,8	2,9	4,9	263,5	17,0

2. tábla

A világ legjelentősebb búzatermelő országai, 2012

Rangsor	Ország	Mennyiség, millió tonna	A mennyiség éves átlagos változása 2005-höz képest, %	Termésátlag, tonna /hektár	Érték, milliárd USA-dollár	Az érték éves átlagos változása 2005-höz képest, %
1.	Kína	121,0	3,1	5,0	39,1	12,9
2.	India	94,9	4,7	3,2	23,1	8,6
3.	Egyesült Államok	61,7	1,1	3,1	17,6	13,6
4.	Franciaország	40,3	1,3	7,6	11,7	15,4
5.	Oroszország	37,7	-3,3	1,8	7,9	9,3
6.	Ausztrália	29,9	2,5	2,2	7,0	9,2
7.	Kanada	27,2	0,8	2,9	7,0	15,7
8.	Pakisztán	23,5	1,2	2,7	7,6	9,4
9.	Németország	22,4	-0,8	7,3	6,4	11,7
10.	Törökország	20,1	-1,0	2,7	6,7	2,3
	Világ összesen	671,5	1,0	3,1	186,4	10,8

³ A kínai ipari célú hasznosításának helyességét többen megkérdőjelezik, figyelembe véve, hogy a Földön még mindig sokan éheznek vagy alultápláltak.

Hazánkban 2012-ben 4,7 millió tonna kukorica termett, amivel a világ országai közül a 23., Európában pedig a 7. legjelentősebb termelői voltunk e gabonafélének.

Búzából Kína a legnagyobb termelő a világon, s az egyetlen ország, ahol több, mint 100 millió tonna termett ezen gabonaféléből. Hazánkban 3,7 millió tonna búzát takarítottak be 2012-ben, amellyel a világ országai közül a 27., az európai országok közül pedig a 13. legnagyobb termelőnek bizonyultunk.

A búza a legjelentősebb exportált agrártermék

A legfrissebb **külkereskedelem-statisztikai adatok** a 2011-re állnak rendelkezésre a FAO adatbázisában, amelyek szerint a világon a legnagyobb mennyiségben exportált agrártermék a búza (148,3 millió tonna), amit a kukorica követ a sorban (109,6 millió tonna). Ezeket az adatokat a termésmennyiségekkel összehasonlítva az adódik, hogy a nemzetközi kereskedelemben a búzatermés mintegy ötöde, a kukoricatermésnek pedig nyolcada kerül.⁴ Nemcsak az export mennyisége, hanem az értéke alapján is a búza a legnagyobb forgalmú agrártermék a világon (46,8 milliárd dollár 2011-ben), a kukorica pedig a hatodik (33,7 milliárd dollár).

Mindkét termény legnagyobb exportőrszága az Egyesült Államok, részesedése különösen a kukoricaexport mennyiségéből számottevő (2011-ben 42%-os). Az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának, az USDA-nak az adatai szerint 2011-ben az elvetett kukorica 88%-a, 2014-ben pedig már 93%-a volt génmódosított, így nyilvánvaló, hogy az exportra kerülő árumennyiség döntő részét is ugyanez a tulajdonság jellemezte. 2011-ben hazánk a hetedik legnagyobb kukoricaexportőr volt a világon, az európai országok közül pedig a harmadik, miután az abrakfogyasztó gazdasági haszonállatok (sertések, baromfifélék) viszonylag alacsony száma jelentős mennyiségű exportot tesz lehetővé. Kukoricát a világon a legnagyobb mennyiségben Japán importál, és a belföldön rendelkezésre álló árualap háromnegyedét takarmányozási célra hasznosítják.

A búza legnagyobb importőre a 2013-ban 85 millió fős népességű Egyiptom volt. A 2011-re rendelkezésre álló termékmérlegek szerint Egyiptom több búzát importált, mint amennyit termesztett, pedig ez utóbbi tevékenysége is számottevő, 2012-ben a 15. legnagyobb termelő volt a világon, Afrikában pedig a legjelentősebb.

A legnagyobb kétoldalú forgalmakat ismertető táblában az Egyesült Államok szerepel a legtöbbször, a kukorica esetében hatszor, míg a búzánál négyszer ez az ország az exportőr-ország az első tíz, legnagyobb mennyiségű kétoldalú forgalomban.

3. tábla

Kukoricával kereskedő legjelentősebb országok, 2011

Export			Import		
rangsor	ország	mennyiség, ezer tonna	rangsor	ország	mennyiség, ezer tonna
1.	Egyesült Államok	45 888	1.	Japán	15 285
2.	Argentína	15 806	2.	Mexikó	9 476
3.	Brazília	9 487	3.	Dél-Korea	7 759
4.	Ukrajna	7 806	4.	Egyiptom	7 048
5.	Franciaország	6 247	5.	Spanyolország	4 824
6.	India	3 952	6.	Tajvan	4 148
7.	Magyarország	3 644	7.	Irán	3 645
8.	Dél-afrikai Köztársaság	2 563	8.	Hollandia	3 483
9.	Románia	2 311	9.	Indonézia	3 208
10.	Szerbia	1 631	10.	Algéria	3 153

4. tábla

Búzával kereskedő legjelentősebb országok, 2011

Export			Import		
rangsor	ország	mennyiség, ezer tonna	rangsor	ország	mennyiség, ezer tonna
1.	Egyesült Államok	32 790	1.	Egyiptom	9 800
2.	Franciaország	20 346	2.	Algéria	7 455
3.	Ausztrália	17 657	3.	Olaszország	7 321
4.	Kanada	16 335	4.	Japán	6 214
5.	Oroszország	15 186	5.	Brazília	5 740
6.	Argentína	8 411	6.	Indonézia	5 605
7.	Németország	6 169	7.	Törökország	4 755
8.	Ukrajna	4 097	8.	Dél-Korea	4 671
9.	Kazahsztán	2 891	9.	Németország	4 411
10.	Brazília	2 351	10.	Spanyolország	4 356

⁴ Az arányokat befolyásolhatja, hogy a külkereskedelemben a korábbi évek termése is bekerülhet, a 2007–2011 összességére számított arányok azonban nem mutatnak lényegi eltérést a 2011. évihez képest. Az utóbbi évben a globális rizsexport mennyisége – örölt rizs egyenértékben kifejezve – 36 millió tonna volt, ami mindössze 7–8%-át jelentette az ugyanilyen egyenértékre számított termelésnek. (A teljes feldolgozás során a rizs a tömegének mintegy egyharmadával csökken, ami miatt a termelés mennyiségét ugyanekkora mértékben csökkentettük az arány kiszámítása során.)

5. tábla

A legjelentősebb kétoldalú forgalmak a búza és a kukorica külkereskedelmében, 2011 (az exportáló ország adatai szerint)

Búza				Kukorica			
rangsor	exportáló ország	importáló ország	mennyiség, ezer tonna	rangsor	exportáló ország	importáló ország	mennyiség, ezer tonna
1.	Franciaország	Algéria	5 772	1.	Egyesült Államok	Japán	12 972
2.	Oroszország	Egyiptom	4 802	2.	Egyesült Államok	Mexikó	8 665
3.	Argentína	Brazília	4 607	3.	Egyesült Államok	Dél-Korea	5 996
4.	Egyesült Államok	Japán	3 686	4.	Egyesült Államok	Kína	5 482
5.	Egyesült Államok	Nigéria	3 632	5.	Egyesült Államok	Tajvan	2 720
6.	Ausztrália	Indonézia	3 274	6.	Egyesült Államok	Egyiptom	2 326
7.	Egyesült Államok	Mexikó	3 264	7.	Argentína	Kolumbia	2 257
8.	Egyesült Államok	Egyiptom	2 489	8.	Franciaország	Spanyolország	2 080
9.	Franciaország	Marokkó	2 326	9.	Argentína	Algéria	1 966
10.	Oroszország	Törökország	2 098	10.	Brazília	Irán	1 906

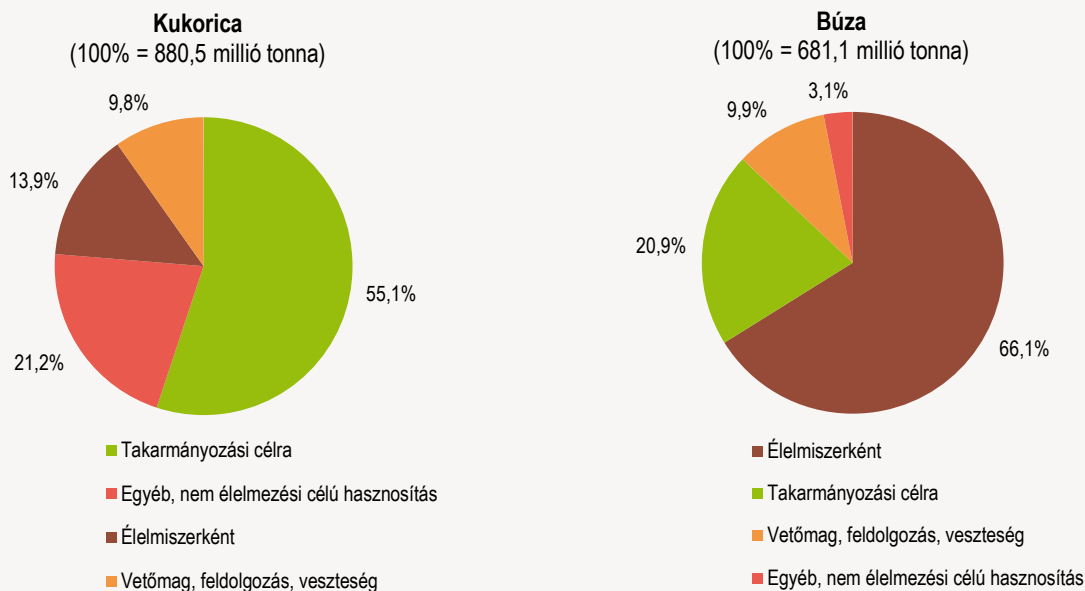
A kukorica a takarmányozásban, a búza az élelmezésben a legfontosabb

A FAO legfrissebb rendelkezésre álló **termékmérlegei szerint** 2011-ben kukoricából 880,5 millió tonna, búzából pedig 681,1 millió tonna mennyiségű volt a globális kínálat. Ezek az értékek csak kissé térnek el a termelési értékektől (0,6, illetve 2,6%-kal kevesebbek), mivel globális szinten a kivitel és behozatal lényegében megegyezik, a készletváltozás pedig nem volt számottevő nagyságú.

Kukoricából a világkínálat több, mint felét takarmányozási célra használták 2011-ben, míg a búza esetében az élelmezési felhasználás volt a legnagyobb arányú (66%). A kukorica esetében az egyéb, nem élelmezési céllal hasznosított mennyiség hét év alatt 2,3-szeresére, 186,3 millió tonnára emelkedett, amely már több mint ötödét jelenti a felhasználásnak.

3. ábra

A kukorica és a búza felhasználása, 2011

További információk, adatok
(linkek):

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789